

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

למחיצות, וע"י עיקום הרחוב נמצא שיש לרחוב מחיצות גמורות. ויש סוברים⁶, שצריך שיעברו ברחוב שישים רבוא (600,000) בני אדם בשביל להחשיבו לרה"ר. אמנם גם בזה ישנו נידון בפוסקים כיצד להחשיב שישים רבוא בנ"א, האם מספיק מה שמתגוררים במקום זה כמות כזו של אנשים, או דווקא אם הם עוברים ברחוב. ומה הדין כשעוברים ברחוב מסויים בעיר כמות כזו של אנשים, האם זה עושה את כל העיר לרה"ר, או שרק רחוב זה לבדו הוא רה"ר.

ג. לפי מה שכתבנו לעיל שבמקום בו מתגוררים גויים או יהודים המחללים שבת בפרהסיא [באופן שאינם מוגדרים בהלכה כ"תינוק שנשבה"] א"א לעשות עירוב חצירות אלא א"כ משכירים מהם את רשותם, ובעיר שלמה קשה מאד לשכור מכולם את רשותם, ומסתמכים על מה שושכרים את הרשויות של הגויים מן השלטון או חברת החשמל וכדו', שגם בזה יש מפקקים.

ד. ויש עוד עניין, שאסור שיהיה שטחים ריקים בגודל בית סאתים על בית סאתים [5000 אמה מרובעות] בתוך המקום המוקף מחיצות, דבר שיכול להיות מצוי בעירוב כללי של העיר.

ראינו לנכון לסכם בקצרה (ע"פ מה שנכתב בגיליונות הקודמים) כמה מהסיבות שמחמתם יש שאינם סומכים על עירוב הנעשה בעיר, ועל כל אחד לעשות שאלת רבו האם ניתן לסמוך על העירוב שבעירו או לא.

א. כשעושים עירוב בעיר מסתמכים על היקף העיר שנעשה ע"י צורת הפתח, ולצורת הפתח ישנם דינים רבים שמצוי בהם מכשולים, כגון שיקרע איזה חוט, או שאחד העמודים יזוז ממקומו ולא יהיה החוט מכוון כנגדו. ועוד, שהמ"ב¹ כתב שנכון לחוש לדעת הרמב"ם שאם מקיפים את כל המקום ע"י צורת הפתח צריך שלא יהיה בין עמוד לעמוד יותר מעשר אמות. [אבל השו"ע² פסק להקל בזה], ובעירוב עירוני בדרך כלל יש בין עמוד לעמוד יותר מעשר אמות.

ב. לפי מה שהבאנו לעיל שרשות הרבים א"א להקיף ע"י צורת הפתח, ופעמים שיש לחוש לרחובות מסוימים שהם רשות הרבים מדאורייתא³. ונביא בזה קיצור השיטות בעניין זה: יש הסוברים⁴ שרשות הרבים מדאורייתא היא כל שהרחוב רחב 16 אמה, ולפי דעה זו ברוב הערים שלנו יש רשות הרבים דאורייתא. אלא שזה אינו פשוט, כיון שיש סוברים⁵ שפעמים שהגדרות והבנינים מצטרפים

¹ סימן שס"ב ס"ק נ"ט.

² סימן שס"ב סעיף י'.

³ עיין ביאור הלכה סימן שמ"ה ד"ה שאין שישים רבוא וכו'.

⁴ ש"ע סימן שמ"ה סעיף ז', ועיי"ש עוד פרטים הנצרכים בשביל שיהיה רה"ר.

⁵ חזו"א סימן ק"ז ס"ק ה' ז'.

⁶ בשו"ע שם.

עירוב תחומין

מתקנת חכמים שאסור לאדם ללכת חוץ למקומו⁷ יותר מאלפיים אמה⁸.

ונחלקו הפוסקים מה הדין מן התורה, הרמב"ם⁹ סובר שמן התורה יש איסור ללכת חוץ למקומו יותר מ"ב מיל"¹⁰, וזה נלמד מן הפסוק: "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו" (שמות ט"ז כ"ט), ופסוק זה נאמר לדור המדבר, ומחנה ישראל היה אז י"ב מיל, ועל זה נאמר להם שלא יצאו ממקומם. וחז"ל אסרו לצאת יותר מאלפיים אמה. אבל שיטת התוס' והרא"ש¹¹ שמן התורה אין איסור תחומין כלל, וכל האיסור הוא רק מדרבנן שאסרו לצאת יותר מאלפיים אמה. והנפק"מ בזה בדין ספיקות, שאם זהו דין דאורייתא צריך להחמיר, ואם זהו דין דרבנן אי"צ להחמיר בספק, משום שספק דרבנן לקולא. ולמעשה, בשו"ע¹² פסק להחמיר שי"ב מיל זהו דין דאורייתא, אבל דעת הגר"א נוטה להקל שאין איסור תחומין מדאורייתא בכל אופן¹³.

מהיכן מודדים אלפיים אמה?

האיסור ללכת אלפיים אמה הוא מחוץ ל"מקומו". ומהו "מקומו"? המקום בו הוא קנה שביתה בכניסת השבת [כל בין השמשות].
ויש בזה ג אופנים:

א. אדם שנמצא בכניסת השבת מחוץ לעיר במקום שאינו מוקף מחיצות, הרי אנו מחשיבים את מקום שביתתו בד' אמות סביבותיו [דהיינו בס"ה שמונה על שמונה אמות], ומשם והלאה יש לו אלפיים אמה¹⁴.

⁷ שו"ע שצ"ז סעיף א'.

⁸ אלפיים אמה: לשיטת הגר"ח נאה- 960 מטר, לשיטת החזו"א- 1,152 ק"מ.

⁹ הל' שבת פרק כ"ז הלכה א'.

¹⁰ י"ב מיל: לשיטת הגר"ח נאה 11,520 ק"מ, ולשיטת החזו"א 13,824 ק"מ.

¹¹ עירובין דף י"ז ע"ב.

¹² סימן ת"ד סעיף א'.

¹³ עיין מ"ב סימן ת"ד ס"ק ז'.

¹⁴ שו"ע סימן שצ"ז סעיף א', ועיין סימן שצ"ו סעיף א' ברמ"א ומ"ב ס"ק ט'.

ב. אדם שנמצא בכניסת השבת מחוץ לעיר במקום המוקף מחיצות, הרי אנו מחשיבים את כל המקום המוקף מחיצות כד' אמות, ומחוץ למקום זה יש לו אלפיים אמה¹⁵.

ג. אדם שנמצא בכניסת השבת בתוך העיר אפי' אם אינה מוקפת מחיצות הרי כל העיר נחשבת כד' אמות ויש לו אלפיים אמה מחוץ לעיר ואילך¹⁶.

מהי עיר שנחשבת כולה כד' אמות?

בשביל להחשיב את העיר כד' אמות [כשאינה מוקפת מחיצות], שלא תתחלק העיר ע"י הפסק של משבעים אמה ושני שלישי אמה. וכן בית בקצה העיר נחשב לחלק מן העיר רק באופן שהוא בתוך שיעור זה, ואז אפשר למדוד אלפיים אמה מבית זה ואילך¹⁷.

ויש לשים לב, שאין שם העיר קובע בזה, וכגון שתי שכונות מאותה עיר, אם יש ביניהם יותר משבעים אמה ושני שלישי אמה אינם נחשבים כעיר אחת לענין זה, ויש למדוד אלפיים אמה לכל שכונה בפני עצמה. [אלא א"כ שתי השכונות מוקפות מחיצות ביחד, כגון שעשו מחיצות לעירוב סביב כל העיר, שאז מחמת המחיצות נחשבת כל העיר הזו כד' אמות].

בגליון הבא:

- דין רבוע העיר.
- האם יש איסור ללכת בתוך התחום יותר מאלפיים אמה?
- כיצד ניתן להתיר את היציאה מחוץ לאלפיים אמה?
- העושה עירוב תחומין האם עדיין יש לו אלפיים אמה מהעיר בכל צד?

¹⁵ סימן שצ"ו סעיף ב'.

¹⁶ דין פשוט הוא בכמה מקומות בהל' תחומין, עיין סימן שצ"ח סעיף י', ועוד.

¹⁷ שו"ע סימן שצ"ח סעיף ה'.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il